

працівників та молодих спеціалістів), а також неповнолітніх. Не можна звільняти лише з мотивів відсутності спеціальної освіти (диплома), якщо відповідно до чинного законодавства наявність її не є обов'язковою умовою виконання роботи, обумовленої трудовим договором. У випадках, коли згідно з законодавством виконання певної роботи допускається після надання в установленому порядку спеціального права (водії автомобільного, електротранспорту тощо), позбавлення цього права може бути підставою для звільнення працівника з мотивів невідповідності займаній посаді або виконуваній роботі.

Звільнення за станом здоров'я можливе: 1) в інтересах охорони здоров'я працівника, (а) якщо продовження роботи загрожує його здоров'ю і життю, навіть якщо працівник і виконує покладені на нього трудові обов'язки; (б) якщо за станом здоров'я працівник не може належним чином виконувати свої трудові обов'язки і потребує надання більш легкої роботи згідно з медичним висновком; 2) в інтересах охорони здоров'я населення (наприклад, якщо працівник сфери обслуговування після чергового медичного огляду визнаний бациллоносієм). У цьому випадку повинно мати місце стійке зниження працездатності. Невідповідність працівника за станом здоров'я повинна підтверджуватися медичним висновком. Наявність у працівника хронічного захворювання чи інвалідності сама по собі не може бути підставою для звільнення його внаслідок невідповідності, якщо це не впливає на якість його роботи і не є небезпечним для нього та оточуючих.

Працівника, який відмовився від переведення на більш легку роботу, якої він відповідно до медичного висновку потребував за станом здоров'я, не можна звільнити за систематичне невиконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором або правилами внутрішнього трудового розпорядку чи прогул без поважних причин. Роботодавець може у зв'язку з цим розірвати трудовий договір із працівником за виявленою невідповідністю працівника займаній посаді або виконуваній роботі внаслідок стану здоров'я, який перешкоджає продовженню роботи, якщо наявні передбачені законодавством умови.

В. С. Політанський,
аспірант кафедри теорії держави і права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ

Сучасне інформаційне суспільство формується і ефективно розвивається в умовах правової держави, яка базується на безумовному застосуванні закону, повазі до прав і свобод людини і громадянина. Інформаційне суспільство – це

суспільство з розвинутим правом на інформацію і високим рівнем інформаційно-правової культури, яке орієнтоване на людей та відкрите для всіх, спрямоване на розвиток, в якому кожен може створювати, користуватися і обмінюватися нею.

Метою статті є вивчення доктринальних підходів до визначення змісту права на інформацію за допомогою дослідження та узагальнення думок вітчизняних і зарубіжних науковців.

Дослідження даної проблематики започатковано вітчизняними та зарубіжними вченими: І. Л. Бачило, В. А. Дозорцевим, Є. Зам'ятіною, О. А. Зверєвою, Л. М. Колодієм, В. О. Копиловим, Т. А. Костецькою, О. В. Кохановською, А. І. Марущаком, М. Я. Муратовим, Є. В. Петровою, Д. В. Огородовим, О. О. Снитниковим, Р. О. Стефанчуком, Л. В. Тумановою, С. Шевчуком та іншими науковцями у їх монографічних працях, підручниках, статтях на які спирався автор даної публікації.

В Україні право на інформацію вперше було визначено в законах від 2 жовтня 1992 року "Про інформацію", від 16 листопада 1992 року "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", від 21 грудня 1993 року "Про телебачення і радіомовлення", а також у статтях 7, 440 і 440-1 Цивільного кодексу, статті 145 Кримінального кодексу України спрямованих на захист честі, гідності та ділової репутації особи внаслідок поширення неправдивої інформації, відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, збереженням, використанням та розголошенням свідчень про особу. Та безпосередньо пов'язано із розвитком свободи думки, слова, преси, права на самовираження та інших прав і свобод людини і громадянина.

Розглянемо поняття та значення інформації з точки зору застосування її у житті людини. Так, право на інформацію регулюється різноманітними за юридичною силою, тісно пов'язаними між собою спільним об'єктом правового регулювання та єдністю мети правовими актами. Таким чином, під інформацією розуміють документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, то відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі. Як зауважив Л. М. Колодій, до основних видів інформації належать: статистична, масова, про діяльність державних органів влади і місцевого самоврядування, правова, про особу, довідково-енциклопедичного характеру, соціологічна, а основними видами діяльності щодо неї є такі: одержання (набуття, придбання, накопичення інформації); використання (задоволення властивих інформаційних потреб); поширення (обнародування, оголошування інформації); зберігання (забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв).

На думку Т. А. Костецької, Закон України «Про інформацію» вперше в державі встановив право на інформацію як гарантовану можливість вільного одержання, використання, поширення, і зберігання будь-яких відомостей, у будь-якій формі і будь-якими засобами, започаткував закріплення цілої низки інформацій-

них права громадян. Такими є: право власності на інформацію; право заснування друкованих засобів масової інформації; одержання через них інформації; право на застосування телерадіоорганізацій, інформаційних агентств; право на науково-технічну інформацію; право на захист від поширення відомостей, що не відповідають дійсності.

Узагалі ж у наукових колах стосовно змісту права на інформацію існує кілька точок зору. Найбільш широкий підхід передбачає віднесення до права на інформацію досить великого кола суб'єктивних прав у інформаційній сфері. Так, М. Я. Муратов вважає, що право на інформацію охоплює право знати про створення і функціонування усіх конкретних інформаційних систем, що стосуються особистого життя громадянина; право надавати згоду на збирання інформації, що має особистий характер; право перевіряти достовірність такої інформації і спростовувати недостовірну інформацію; право на достовірну інформацію про стан навколишнього середовища тощо.

Обґрунтованою є думка Є. В. Петрова про два підходи до трактування права на інформацію, що сформовані у правовій науці та в законодавстві: «у рамках вузького підходу право на інформацію трактується тільки як право на одержання (доступ) до інформації, тобто як відносне право. Широкий підхід же припускає віднесення до права на інформацію усіх видів суб'єктивних прав, спрямованих на інформацію чи на здійснення дій з нею».

Російський науковець О. А. Зверєва до прав на інформацію, що впливляла з її об'єктивної природи й обумовлених нею інтересів соціальних суб'єкта, відносить «право на одержання інформації, право на обмеження одержаних інформації іншими суб'єктами, а також право на спростування інформації, що ганьбить особу». Вважаємо, що подібна структура суб'єктивного права на інформацію потребує деякого уточнення. Право на інформацію може включати право власності на інформацію (повне або в окремих його змістовних складових), право обмеження доступу до інформації, право на спростування недостовірної інформації та право доступу до інформації.

Найбільш дискусійним є питання реалізації суб'єктивного права на інформацію у цивільному праві. Зокрема, О. А. Зверєва вважає, що інформація не може бути об'єктом майнових прав, у тому числі власності. Є. В. Петров також вважає, що «доктрина права власності не може бути застосована до такого об'єкта цивільного права, як інформація».

Натомість законодавство і України, і Російської Федерації визнає існування права на інформацію. В Україні зокрема визначаються суб'єкти права на інформацію, підстави його виникнення тощо. Тому вважаємо, що суб'єктивно прано на інформацію існує.

З позицій «природно-лібертарної» моделі, запропонованої С. Шевчуком, право на інформацію та конституційні права на автономію особи не походять

від держави, а належить людині від народження, причому мають приблизно рівну юридичну силу та значущість. У випадку їх конфлікту між собою у західній юриспруденції застосовується метод конституційного тлумачення, який отримав назву методу балансування. Він полягає у тому, що пріоритетність цих прав визначається цінностями суспільства.

Тому, проблема забезпечення конституційних прав громадян на інформацію заслуговує особливої уваги, бо є загроза створення системи всеохоплюючого тотального контролю над суспільством взагалі та за кожним його членом зокрема, як вже було описано в антиутопіях Дж. Оруела та Є. Зам'ятіна.

Отже, право на інформацію є необхідною умовою усвідомлення особистістю свого місця в суспільстві, її гармонійного вільного розвитку та існування в ньому. Воно є фундаментальним правом людини, оскільки людина може нормально і вільно діяти лише за умови усвідомлення, та свідомого розуміння того, що твориться поза нею.

О. І. Попов,

аспірант кафедри цивільного процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СУДОВІ АКТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Перегляд судових рішень Верховним Судом України, передбачений главою 3 розділу 5 ЦПК України, є новою формою перегляду судових рішень, яка була запроваджена у вітчизняну систему цивільного судочинства в 2010 році. Внаслідок цього вона привертає особливу увагу з боку науковців та потребує пошуку подальших шляхів дослідження цього процесуального інституту.

Одним з важливих компонентів дослідження інституту перегляду судових рішень Верховним Судом України виступають судові акти найвищого судового органу, які ухвалюються ним як в межах всієї процедури перегляду судових рішень, як і за результатами такого перегляду. На теперішній час можна виділити дві форми судових актів Верховного Суду України: ухвали і постанови.

Ухвали, як судові акти, котрими фіксується результат здійснення певних процесуальних дій, є невід'ємним атрибутом діяльності не тільки суду першої інстанції, а й судів перевірючих інстанцій, в тому числі й Верховного Суду України. Аналіз норм чинного цивільного процесуального законодавства, регулюючих інститут перегляду судових рішень у цивільних справах Верховним Судом України, вказує на те, що всі ухвали, які виносяться Верховним Судом